

TEŠKOĆE DA SE IZGRADI JAKA ROMSKAPOLITIČKA PARTIJA U SCG

Romi u Srbiji - Fizički obim.

Na osnovu podataka iz državnog popisa stanovništva iz 2002 god, **108193** građana romske nacionalnosti živi u Srbiji. Međutim gotovo sa sigurnošću možemo tvrditi da je taj broj za 3,5 puta veći, što bi značilo da u Srbiji ima oko 380 000 Roma tj. 1,45 % ukupne populacije Srbije. Poslednji popis stanovništva, onaj iz 1991, beleži 140 237 Roma, što je 1,5% udela u ukupnom stanovništvu Srbije, i po tome su oni četvrta manjinska zajednica, iza Albanaca (1 674 353), Mađara (343 942) i Muslimana (246 411).

Da su se Romi, pri "Popisu stanovništva 2002", izjasnili za ono što jesu, tj. da budu Romi, onda bi se nedvosmisleno pokazalo kako su odmah iza Albanaca po brojnosti, odnosno druga manjinska etnička zajednica u Srbiji. I dalje od toga, s obzirom da je trenutno teritorija Kosova van ingerencija Republike Srbije, *oni bi postali po brojnosti prva nacionalna manjina.*

Romske političke partije. Dosadašnja nastojanja da se oformi snažna romska politička stranka nisu dala rezultate. Prve romske partije su se pojavile sa pojavom višestrančja u tadašnjoj Jugoslaviji. Petnaest godina je bilo potrebno da se i među samim Romima, konstataje da nam je potrebna pomoć da bi smo postali relevantan politički akter. Razloga za neuspeh je bilo mnogo.

Smeštaju ih u slabo razvijenoj političkoj kulturi, nepostojanju jakih romskih političkih stranaka i vođa, njihovoj poslovičnoj letargiji i indolentnosti, niskom obrazovnom nivou Roma i tegobnoj svakidašnjici.. Ako je i tako, onda je još izraženija potreba stvaranja jedne do dve jake *romske političke partije*. Njihov zadatak bi bio da porade na političkoj kulturi Roma, tj. konstituišu romsko političko biće, i usade sunarodnicima mišljenje I stav o tome kako je politički prostor najvažnije mesto gde se rešava lična i porodična sudbina, stanje siromaštva i getoiziranosti; tamo se odlučuje o manjinskom položaju i etničkoj ravnopravnosti, državi uopšte.

Interromski odnosi.

U Roma izostaje solidarnost, tačnije izgubilo se tradicionalno međusobno ispomaganje u rasponu od sopstvene porodice, šire familije, komšiluka, male do etničke podgrupe i celokupnog etnosa. Kao da se raspršio etnološki mit o romskoj složnosti; umesto brige za bližnje ubrzanano se prelazi na utilitaristički individualizam, rasprostire pogubni egoizam: "Ja sam glavni, interesuje me isključivo uzak krug bližnjih." Loši su i međugeneracijski odnosi.

Politička kultura Roma.

Katastrofalna je politička kultura Roma. Zapravo, ona i ne postoji. konstatajem kako se radi o političkoj nekulturi.

Evo uslova koje treba ispuniti da bi Romi razvili *političku kulturu* i postali snažan *politički činilac*.

Iako smatram da su Romi najizraženije **diskriminirani u kulturnoj sferi**, samo što je ona tamo upakovana «šarenim, ukrasnim papirom», daleko od toga da umanjujem značaj pravno-političkog podsistema društva. On je po sebi važna determinanta položaja globalnih

grupa – ovde etničkih – u konkretnoj zajednici. Pa još ako su u pitanju manjinski etniciteti bez zaštite - matičnih država u neposrednom susedstvu, a nezgoda je to Roma, oblast političkog toliko izgleda ključna da joj mnogi socijalni analitičari pripisuju apsolutno prvenstvo.

Romi u političkom polju ne igraju nikakvu ulogu, bez ikakvog su uticaja i služe za manipulaciju vladajućim garniturama. Razlog tome, po mišljenju Sonje Liht, jeste «odsustvo homogenog kolektiviteta, autonomne samoorganizacije i kolektivne nacionalne samosvesti...»

Romska elita. Romi tek treba da stvore *intelektualnu*, posebno *političku*, *elitu*. Sve do skora nisu ni imali značajnije predstavništvo u institucijama sistema. Pa i onda – u prošlom režimu - kada su i imali nešto odbornika u skupštinama opština i gradova, nekog poslanika u Republičkoj skupštini i jednog ministra bez portfelja u Vladi RS, mogli su biti, i jesu bili, nezadovoljni političkim reprezentima i političkim uticajem. Množina je Roma čak sumnjala i dovodila u pitanje svoje tadašnje predstavnike u vlasti: niti su ih birali niti su oni, uverili smo se, izražavali njihove autentične interese.

Oni žele, i njihovo je legitimno pravo, da biraju svoje ljude, bar tamo gde su većina.

Nema spora da bi Romi promenili mišljenje i politički sazreli ako bi njihova tanka politička elita bila odgovornija i izistinski radila na dobrobit sunarodnika

Politički strah. U uređenim civilnim društvima čudom bi se čudili povezivanju kategorije straha i politike. Ali ako se živelo u totalitarnom sistemu, kakav je bio srpski, onda je opravdano propitati njihovu vezu. Srušeni režim namerno je stvarao neregularnu atmosferu, plašeci ljude od tobožnjih, strašnih posledica ako se "pogrešno" izjasne i opredele za demokratsku opoziciju.

Romi su bili u posebno nelagodnoj situaciji. Svagda i svugde žigosani, politički zapušteni od svoje i elite većinskog naroda... pa zato skloni oprezu svake vrste, možda više od drugih strahuju! De li je *politički strah* taj ključni razlog njihovog neispoljavanja autentične političke volje?

Straha ima među Romima i to je tužna činjenica za našu zajednicu koja smeru interkulturalnom društvu. Kako drukčije tumačiti podatke iz nekih istraživanja po kojima se trećina njih boji, na ovaj ili onaj način, da se politički ispolji ("Bolje je sedeti kod kuće i gledati svoja posla"; "Kod nas svako svakog zna i svako se od svakoga boji"; "Ako bi glasao po svojoj volji, država će mi otežati život"). No, za svu sreću, više je od polovine Roma odlučno raskrstilo sa strahom. Bojažljivim, kojima to nikako ne treba spočitavati - jer jednostavno ne snose krivicu - strpljivo treba razjasniti da bavljenje politikom i slobodno političko opredeljivanje ne donose nikakvu kaznu. Naprotiv, to je isključivi način da se dođe do društva u kome neće biti straha ni za koga. Uz to, Romima treba ulivati saznanje da se većina njihovih saplemenika, rodjaka i komšija odavno oslobodila straha, politički je uzrasla i "bez pardona" ispostavlja političke zahteve.

Političko poverenje. Neka najnovija istraživanja romske populacije svedoče kako su Romi skloni konzervativnom i autoritarnom ponašanju, nekritički lojalni državi, vladajućem režimu i svojim predstavnicima, koji su u dosluhu sa vlastima. Opravdanje se nalazi, među drugim, u njihovom vekovnom iskustvu življenja i opstanka u državama uvek većinskih naroda. Oni su u transnacionalnoj situaciji, primorani na stalno prilagođavanje i preživljavanje. Da li je tako i je li tako mora biti u Roma?

Mnogo toga se u međuvremenu izmenilo kod naših Roma. I oni su osnovali svoje političke partije, članovi su i drugih stranaka, imaju autentične političke vođe, raste njihova intelektualna elita, grade alternativna romska udruženja i nevladine organizacije... Kome od njih najviše veruju, a možda ni u koga nemaju *političko poverenje!*

Romi blanko više nikome ne veruju i to je dobro za njih same. Nešto malo značajnijeg poverenja imaju u državu. Preostalo se poverenje raspršilo na razne subjekte: neki tradicionalni su ga izigrali (Savez udruženja Roma Srbije ili Jugoslavije) a novi još nisu zadobili (Alternativna romska udruženja i NVO).

Prognoza je da ovakvu povoljnu situaciju na duže staze i strpljivim nametanjem mogu iskoristiti tri društveno-politička aktera: alternativna romska udruženja i nevladine organizacije, romske političke partije i demokratska opozicija. Trenutno neku šansu ima prvonavedeni akter, drugi je minornog uticaja, a treći dobrano kasni i treba nad tim da se zamisli.

Političke partije većinskog naroda. Nevolja je u tome što bi značajnije političke partije žarko želele da imaju veliki uticaj u romskom stanovništvu, a da, pri tome, ne posvećuju odgovarajuću pažnju njihovim specifičnim problemima i zahtevima. Njima je znano da romski deo biračke mase nije za potcenjivanje, da se kreće do nekoliko stotina hiljada i da u nekim krajevima, selima i gradovima, odnosno izbornim jedinicama čini većinu.

Romi, nemaju li o tome racionalno saznanje, ipak osećaju svoju biračku snagu i svesni su zapostavljenosti od strane političkih partija. Verovatno ih čudi što su skrajnuti i u programima partija demokratske opozicije. Zato su ih kažnjavali neizlaskom ili izlaskom na izbore i "neočekivanim" glasanjem za kandidate prorežimskih stranaka. (Srpska radikalna stranka je izuzetno uticajna u Roma, što je svojevrsni paradoks.) Romi su sve kritičkije nastrojeni, "svesni" da moderne političke partije, brinući o "vlasti i slasti", potiskuju i zanemaruju interese plebsa i malog čoveka, ali bez iskrenog zauzimanja *političkih partija većinskog naroda* neće moći da zadobiju značajniji politički položaj i ulogu. Oni se moraju, preko svoje političke elite, nametnuti političkim partijama većinskog naroda, radikalnije ispostaviti zahteve i odgovornije saučestvovati u političkom životu.

Romske NVO. U Evropi, raznovrsne i brojne, državne i privatne fondacije jesu pravovremeno shvatile romski problem. I uprle su sve snage da pripomognu ovom ubogom narodu. Otuda na stotine programa, takozvanih romskih, otuda na hiljade finansiranih projekata: od čisto humanitarnih i dečijih, do obrazovnih i naučnih - i otuda, no ne na kraju, bezbroj volontera i entuzijasta, profesionalaca i eksperata posvećenih Romima, onih koji svoj humanistički poriv isijavaju preko trećeg sektora, u neprofitabilnim humanitarnim i nevladinim organizacijama. Tamo se osetilo, za razliku od našeg režima, da budućnost pripada trećem sektoru.

Sve je veći uticaj i tzv. *romskih NVO*, namnoženih do nepreglednosti u skladu sa često rabljenom sintagmom za Srbe – "Gde je Rom – tu je i njegova NVO". Neka "cvetaju hiljadu cvetova", no daleko bi bilo korisnije kada bi se "*one man band*" nevladine organizacije umrežile i integrisale, i tako ukрупnjene vršile snažan pritisak na političku sferu.

Bilo kako da jeste, romsko političko biće nije do sada bilo zasebno istraživano niti su mu političke stranke poklanjale odgovarajuću pažnju. A Romi ukupno zaslužuju veću i pojačanu političku pažnju. Posebno *urbani Romi, koji imaju izuzetnu brojčanu prevagu nad seoskim*, tako da im *njihova urbana koncentracija*, nasuprot ruralnoj raspršenosti, *pruža realnu mogućnost da budu deo glasačkog tela od značaja*. Stoga se namenskom političkom kampanjom među njima postiže dvostruka svrha: *animira se intenzivnije i kompleksnije izučavanje političkog bića Roma* i, istovremeno u demokratskom postupku, *omogućava da slobodno artikulišu svoju političku volju*

Građani se iz raznoobraznih razloga zanimaju politikom: jedni su veoma pobuđeni čisto ličnim interesima, drugi vode računa o zasebnim potrebama sloja ili etničke grupe, treći brinu uzvišene nacionalne i državne interese... Motivi važe za sve, pa i za Rome, s tim što oni, po definiciji, mogu imati specifične razloge za učešće u politici.

Naši Romi nisu takve sreće, kao što im jesu sunarodnici u Evropi, da su raznovrsni reflektori usmereni na njih. Država uvek ima preča posla, pa i kad pomaže, čini to neselektivno i tretirajući ih egzotičnom, folklornom grupom. Političkim strankama, koje koriste njihovu političku nepismenost i samoneorganizovanost, služe za jednokratnu upotrebu - za uvećanje glasačke mašine.

Stoga Romi: moraju da se oslone na same sebe - "**u 'se i u svoje kljuse**" - politički organizuju i udruže, iskoriste naraslu moć i isporuče složenije zahteve sopstvenoj eliti; dužni su da prepoznaju u okruženju nevladine organizacije, uspostave saradnju, rade na zajedničkim programima i bez zazora rabe njihove potencijale; treba da nađu "prijatelje" među naučnicima, pogotovo društveno-humanističkim, i zainteresuju ih za svoje "pitanje". Tek u tom troglasju raste romska šansa - barem dotle, odakle će biti vidljiva i koju neće moći da zabašure država i vlast.

U **mom** modelu integracije, na njegovim pravno-političkim stazama, nema uspeha bez izgrađene političke kulture i jake političke uloge. *Moć se ne poklanja, ona se stiče i za nju se treba boriti i izboriti.* Na potezu su Romi, jer sami snose krivicu za izostanak političke kulture i značajnije političke uloge. A tu im je golema šansa, čak pojedinci veruju i najveća: "**Politika jeste jedino područje u kome Romi mogu postići veliki uspeh.**"

Politčke stranke Roma u Srbiji I stavovi o problemima - izjave

BR	Naziv partije	Predsednik		
1	Partija romskog jedinstva	Zika Mitrovic		
2	Romska socijal demokratska partija	Dragan Jovanovic		
3	Nova demokratska partija Roma Srbije	Dragan Ristic		
4	Socijal demokratska partija	Muharem Muja Alijevic		
5	Demokratska romska partija	Nemad Vasic		
6	Demokratska partija Roma	Sevdedin Haliti		
7	Romska socijal demokratska partija Srbije	Srdan Sain		

Na osnovu razgovora posle poslednjih lokalnih izbora u Srbiji koji su održani septembra 2004 god. Mogu se navesti sledeći kritički zaključci samih romskih partiskih vodja:

- Prepoznata potreba od strane svih ucesnika je nedostatak kadrova koji se mogu upustiti u politicku trku.

- U okviru postojećih partija postoji potreba da se definise politicka ideja, jasni politicki ciljevi, platforme, plan vodjenja kampanja. Kao razlog za to navedeni su nedostatak znanja da se takvi planovi izrade a zatim nedostatak finansija.

- Kao prepoznat problem takodje je navedena I neaktivnost partija izmedju izbora. Aktiviraju se pre pocetka izbora.

- Problem koji je prepoznat od svih cesnika je problem finansiranja politickih partija. Na ovaj problem je ukazano kroz primere licnih investicija clanova partije ili samo pojedinaca u toku predizbornih kampanja, sto se na kraju oslikava I na izborne rezultate.

- Nizak nivo ucesca- izlaznosti od strane romske zajednice, Romi kandidati tumace kao posledicu nepoverenja u romske partije I tradicionalne apoliticnosti.

- Navedeni su I slucajevi da su predstavnici izbornih komisija I tela imali diskriminativan odnos od sluzbenika koji su zaduzeni za prijavljivanje izbornih lista,

- Odnos neromskih partija prema romskim partijama je takav da nijedna ne želi u koaliciju sa Romima jer se procenjuje da paktiranje sa romskim partijama donosi političku štetu.

-Mediji imaju pocenjivacki odnos - nisu imali priliku da se predstave,(cesto zbog nedostatka sredstava).

- Komunikacija izmedju romskih politickih partija je jedna od navedenih potreba u smislu diskusije o mogucnostima za zajednicke ciljeve ili koalicione nastupe.

Prepoznati problemi nisu novi. Medjutim to govori da su problemi nereseni I da nisu manji, a broj Roma koji zele da ucestvuju u izbornom procesu je sve veci. Takodje, ono sto je takodje znacajna cinjenica je da je komunikacija izmedju partija ono sto nedostaje, kao I zajednicki nastup kao interes u kome svi vide mogucnst za poboljsanje položaja Roma na izborima.

Nakon nekoliko godina, nazire se trag koji treba da se sledi u pogledu strukturisanja politickih interesa kroz koalicije romskih partija. Iza cilja “socijalne pravde” ili pronalazjenja “jake političke ideje koju nemamo” I dalje nedostaju konkretizacija, sistematicnost I dugorocnost efekata ucesca u vlasti I razradjenog plana I ciljeva nakon izbora.

Preporuke:

Za politicke partije

- Neophodno je da u sto kracem roku bude organizovan trening za romske politicke partije kako bi se obucili za kreiranje politickog programa, predizbornih kampanja, politicki menadzment. Na ovaj nacin, romske politicke partije bi znale kako da obezbede veci nivo poverenja oda strane Roma, sto bi doprinelo vecem ucescu mladih I obrazovanih .
- Neophodno je zapoceti I odrzati komunikaciju izmedju samih romskih politickih partija. Madjutim, osnova te komunikacije treba da budu velicina glasackog tela I politicke platforme.
- Neophodno je pronaci I mehanizam za kominikaciju izmedju romskih partija I Roma kandidata na listama ne-romskih partija .

Preporuke za romske NVO I romske medije:

- Romske NVO treba da preuzmu ulogu edukatora romske zajednice o vaznosti izbora I da je podstaknu da ucestvuju na izborima kao glasaci
- Romske NVO treba da svoje aktiviste ukljuce u posmatranje izbora I izbornu administraciju

Ing. Osman Balic
19.2.2005
Niš